

Besluit **Accreditatierapport en -besluit met een positieve beoordeling van de accreditatieaanvraag voor de opleiding Master of Science in de stedenbouw en de ruimtelijke planning (master) van de Universiteit Gent**

Datum	1. Inleiding
19 juli 2012	Bij brief van 13 juli 2011 heeft het instellingsbestuur van de Universiteit Gent te Gent een accreditatieaanvraag ingediend bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) voor de opleiding Master of Science in de stedenbouw en de ruimtelijke planning (master). Deze aanvraag is ontvangen op 24 augustus 2011 en ontvankelijk verklaard op 1 november 2011.
Onderwerp	
Definitief	
accreditatierapport en -besluit (#5399)	
Bijlage	

- 2 Na analyse van deze accreditatieaanvraag heeft het dagelijks bestuur van de NVAO in haar vergadering van 13 maart 2012 besloten om over te gaan tot een hoorzitting voor deze opleiding over de onderbouwing van het oordeel op het onderwerp programma. Op drie facetten (relatie doelstellingen- programma, samenhang programma en afstemming tussen vormgeving en inhoud) van het onderwerp programma werd door de visitatiecommissie het oordeel onvoldoende gegeven. Voor het onderwerp programma als geheel kwam men tot het oordeel voldoende.

De hoorzitting vond plaats op 14 mei 2012 op de locatie van de instelling te Gent. Het verslag van deze hoorzitting is, samen met een proces-verbaal, opgenomen als bijlage bij dit besluit.

De accreditatieaanvraag steunt op het visitatierapport van een externe beoordeling uitgevoerd door een visitatiecommissie ingesteld door de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR).

De visitatiecommissie kende de volgende samenstelling:

Voorzitter:

- Prof. dr. arch. André De Herde, gewoon hoogleraar aan de Faculté d'architecture, d'ingénierie architecturale, d'urbanisme (LOCI) van de Université catholique de Louvain (UCL) en decaan van deze faculteit;

Leden:

- Prof. dr. Koos Bosma (domeinexpert), hoogleraar Architectuurgeschiedenis en Erfgoedstudies, geschiedenis van de moderne architectuur en stedenbouw bij de opleiding Kunstgeschiedenis van de Vrije Universiteit Amsterdam in Nederland;
- Ir. Arch. Dirk Jaspaert (domeinexpert), oprichter en zaakvoerder van BAS, Bureau voor Architectuur en Stabiliteit, te Leuven, tevens docent structuurontwerp en bouwtechnieken aan het Hoger Architectuurinstituut Sint-Lucas;

- Pagina 2 van 21 – Ir. Arch. Michiel Riedijk (domeinexpert), leidt met Jan Willem Neutelings het in Rotterdam gevestigde bureau Neutelings Riedijk Architecten. Sinds 2009 is hij als hoogleraar verbonden aan de Technische Universiteit Delft en is daar leerstoelhouder van de sectie Openbare gebouwen en Architectonische Compositie;
- Prof. dr. Jan Masschelein (onderwijsdeskundige), gewoon hoogleraar “wijsgerige pedagogiek” aan de K.U. Leuven. Hij had opdrachten als gasthoogleraar aan de universiteiten van Caen, Zürich en Bern;
 - Ir. arc. Dirk Sijmons (toegevoegd expert), In 2004 door de minister van LNV in Nederland benoemd tot Rijksadviseur voor het Landschap, voor 1 dag per week hoogleraar Environmental design aan de Technische Universiteit Delft;
 - Esma Islamaj(student-lid), student Burgerlijk Ingenieur-Architect aan de Vrije Universiteit Brussel, bezig met het schrijven van de masterproef.

Secretaris:

- Dr. Dieter Cortvriendt, stafmedewerker kwaliteitszorg verbonden aan de VLIR.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 26 t/m 28 oktober en 23 december 2010. Het visitatierapport dateert van juli 2011.

2. Formele overwegingen

De NVAO komt tot de volgende vaststellingen:

- De externe beoordeling is opgesteld en onderbouwd overeenkomstig het toepasselijke Accreditiekader bestaande opleidingen hoger onderwijs Vlaanderen van de NVAO en volgens de daarbij behorende beslisregels;
- De visitatiecommissie heeft voor de externe beoordeling het door de VLIR vastgestelde visitatieprotocol gevolgd;
- De externe beoordeling verschaft inzicht in de samenstelling van de visitatiecommissie;
- De externe beoordeling bevat een onderzoek ten gronde naar de aanwezigheid van voldoende generieke kwaliteitswaarborgen.

De NVAO is in het licht van het vorenstaande tot de slotsom gekomen dat de externe beoordeling over de voorliggende opleiding regelmatig en gedegen tot stand is gekomen.

3. Inhoudelijke overwegingen

De NVAO steunt haar inhoudelijke besluitvorming in hoofdzaak op de onderstaande elementen uit het visitatierapport en de informatie verkregen op de hoorzitting van 14 mei 2012 te Gent.

Doelstellingen

De maSRP heeft duidelijke doelstellingen geformuleerd, zo stelt de commissie, die zowel in de breedte als diepte toereikend zijn. Bovendien zijn de doelstellingen op een competentiegerichte wijze verder gespecificeerd.

De doelstellingen en competenties van de opleiding zijn concreet genoeg om alle betrokkenen een accuraat beeld te geven van de maSRP van de UGent. De commissie stelde echter vast dat de doelstellingen en competenties maar matig gekend zijn bij de studenten.

Pagina 3 van 21 De doelstellingen en competenties sluiten voldoende aan bij het referentiekader van de commissie en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet voor het Hoger Onderwijs in Vlaanderen. Ze zijn tevens geïnspireerd op nationale en internationale standaarden en wettelijke bepalingen.

In de doelstellingen en competenties is er afdoende aandacht voor het verwerven van vaardigheden en attitudes die de nodige aansluiting hebben met een steeds veranderende maatschappelijke en professionele context (zowel binnen en buiten de academische wereld).

De commissie stelt vast dat de opzet van de opleiding nog beter (en misschien minder ambitieus gegeven) omschreven dient te worden. De commissie acht het dan ook noodzakelijk dat alle lesgevers (vanuit de verschillende faculteiten) die de maSRP verzorgen grondig reflecteren over de doelstellingen en competenties. De commissie gelooft dat een aantal keuzes zich opdringen

De commissie stelt dat de afstemming van de doelstellingen en competenties op de eisen die worden gesteld door binnenlandse en buitenlandse vakgenoten en het beoogde beroepenveld voldoende aangetoond is.

De commissie stelt dat er nog te weinig duidelijkheid is omtrent de profilering en eigenheid van de opleiding. De maSRP dient dringend een eigen profiel aangemeten te krijgen, zo benadrukt de commissie, en moet zich toespitsen op de regionale en urbane schaal, de Vlaamse en Noordwest-Europese (beleids)context, de integratie van verschillende disciplines en infrastructurele kwesties. Kortom, dit is een opleiding met veel potentieel, maar moet een inhoudelijk preciezer profiel aangemeten worden, welke het verschil moet accentueren met de opleiding Stadsontwerp.

Programma

Om de realisatie van de doelstellingen in het programma van de maSRP begrijpelijk weer te geven heeft de opleiding een matrix opgesteld waarbij voor de verschillende competenties wordt aangegeven welke opleidingsonderdelen deze realiseren. De commissie stelt vast dat de opleiding een verdienstelijke poging heeft ondernomen om de verbanden tussen de competenties en de verschillende opleidingsonderdelen helder weer te geven.

De studenten en afgestudeerden toonden zich in het algemeen tevreden over de relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma, stelde de commissie vast. Toch lieten een aantal gesprekspartners duidelijk verstaan dat het voor niet architecten zeer moeilijk is om in de Ateliers van toegevoegde waarde te zijn. Zij voelen zich een blok aan het been. Dit zou niet mogen voor een opleiding die een brede instroom juist als plus ziet.

De commissie stelt dat de inhoud van het programma van de maSRP en elk opleidingsonderdeel daarbinnen niet alle studenten de mogelijkheid biedt om alle geformuleerde doelstellingen en competenties te bereiken. De commissie steunt de gekozen onderwijsvisie maar meent dat het atelier/ontwerponderwijs meer afgestemd moet worden op de noden van de master of Science in de Stedenbouw en de Ruimtelijke Planning die zich focust op de regionale en urbane schaal en de Vlaamse en Noordwest-Europese (beleids)context. Een andere inhoudelijke én didactische invulling van de Ateliers dringt zich op, aldus de commissie.

Het programma, zo besluit de commissie, is geen adequate concretisering van de doelstellingen en competenties van de opleiding. Qua niveau en oriëntatie voldoet het programma aan de vereisten, aan de domeinspecifieke eisen voldoet het programma echter niet. De opleidingsverantwoordelijken lieten tijdens het bezoek verstaan dat ze deze materie ter harte nemen en snel de opzet en programma van deze master grondig gaan evalueren

Pagina 4 van 21 en bijsturen. De commissie stelt in deze context dat er in Vlaanderen zeker ruimte is voor een multidisciplinaire master die zich richt op regional and urban (and city) planning. De onderwijsvisie, die zich vooreerst toespitst op kennisaccumulatie en het bijbrengen van onderzoekscompetenties vertaalt zich op voldoende wijze in het programma, aldus de commissie. Zelfstandig en in team werken worden eveneens afdoende ondersteund door het programma. De commissie wil tevens benadrukken dat het academisch karakter van het programma ook verzekerd wordt door de leeromgeving.

De aansluiting van het programma bij de actuele beroepspraktijk en het maatschappelijk functioneren is afdoende. De professionele gerichtheid van het programma, zo meent de commissie, kan echter gevoelig verder uitgewerkt worden. De ontwerpers die de atelierbegeleiding verzorgen en die een sterke voeling hebben met de praktijk zouden nog meer vertrouwd moeten zijn met meer hedendaagse problematieken (zoals duurzaamheid en infrastructuur) en het stedenbouwkundige instrumentarium van de ruimtelijke organisatie. Uit de gesprekken met de studenten en afgestudeerden blijkt dat ze de academische en professionele gerichtheid van het programma goed vinden.

Het programma van de maSRP vertoont op het eerste zicht een coherente en sequentiële opbouw, aldus de commissie, en kent weinig of geen inhoudelijke overlap.

Uit de gesprekken met de studenten en afgestudeerden bleek dat ze tevreden zijn over het plichtgedeelte van het programma en dat, met uitzondering van de Ateliers, de opleidingsonderdelen van dit gedeelte goed op elkaar aansluiten. Het keuzegedeelte wordt als ondermaats omschreven door de studenten en afgestudeerden.

De relatie tussen de plicht- en keuzevakken is niet goed. De lijst van keuzevakken, en hun inhoudelijke invulling, dient beter afgestemd te worden op de wensen van de studenten van de maSRP, zo stelt de commissie. Keuzevakken moeten aantoonbaar een meerwaarde zijn voor het gehele curriculum.

De ontwerppijler dient inhoudelijk ook beter aan te sluiten bij de opzet van het programma. De Ateliers moeten anders opgebouwd worden, en specifiek opgezet voor een master of Science in de Stedenbouw en de Ruimtelijke Planning. De opleiding dient de gekozen onderwijsvisie (met het vele atelier/ontwerponderwijs) niet te verlaten, maar moet zeer grondig nadenken over hoe deze pijler (die toch een groot deel van het programma in beslag neemt) van toegevoegde waarde kan zijn voor alle studenten die de maSRP aanvangen.

De opleiding heeft de volgtijdelijkheid van de verschillende opleidingsonderdelen nagegaan. Dit garandeert dat studenten die kiezen voor een flexibele leerweg (een geïndividualiseerd leertraject) een samenhangend programma kunnen opnemen. De commissie meent wel dat de studiefiches beter beheerd moeten worden.

De omvang van het programma bedraagt 120 ECTS.

Het programma is geconcipieerd met een gelijke verdeling van studietijd over de jaren en over de semesters heen. De vele geïndividualiseerde studietrajecten maken het echter niet vanzelfsprekend om de studietijd voor alle studenten goed in te schatten en of op te volgen. Hoewel er nog geen formele studietijdmeting heeft plaatsgehad blijken er zich weinig problemen voor te doen. De studenten en afgestudeerden lieten de commissie immers weten dat ze hard moe(s)ten werken, maar dat de opleiding veel inspanningen doet om de studiedruk beheersbaar te houden.

De studenten en afgestudeerden die de commissie heeft gesproken lieten verstaan dat het programma studeerbaar is.

Binnen de opleiding wordt, aldus de commissie, een zekere variatie aan werkvormen gebruikt. Enkele van deze werkvormen zijn activerend. De gekozen werkvormen sluiten echter niet altijd even goed aan bij de vooropgezette doelstellingen en competenties, de inhoud van het programma en de karakteristieken van de studenteninstroom.

Pagina 5 van 21 Hoorcolleges (al of niet aangevuld met werkcolleges) nemen een nog te grote plaats in in het geheel van aangeboden werkvormen, zo meent de commissie.

Voor de opleiding wordt het atelier/ontwerponderwijs als wezenlijk gezien. De commissie meent echter dat deze werkvorm zoals nu uitgetekend voor vele studenten weinig toegevoegde waarde heeft. De architecten leren te weinig bij, en de niet-architecten voelen zich een blok aan het been.

De studenten en afgestudeerden zijn globaal tevreden over de onderwijsmiddelen. De elektronische leeromgeving (ELO) Minerva biedt de studenten de nodige ondersteuning in het leerproces.

De commissie stelt dat alle belanghebbenden zich dringend moeten beraden over de vormgeving van de maSRP en dat er naar een beter didactisch model gezocht moet worden dat garandeert dat het programma voor elke student (al of niet met een architectuur-vooropleiding) van toegevoegde waarde is.

De commissie heeft een aantal examenformulieren ingekeken en stelt dat deze het niveau en de kwaliteit van de opleiding adequaat reflecteren.

De beoordeling en toetsing van de masterproef verloopt transparant. Er zijn duidelijke evaluatiecriteria opgemaakt die garanderen dat elke masterproef op een gelijkaardige wijze geëvalueerd wordt.

De studenten zijn goed op de hoogte van de evaluatieprocedures, -vormen en -criteria. Ook op inhoudelijk vlak weten de studenten goed wat er van hen verwacht wordt tijdens de evaluaties. De opleiding tracht de kwaliteit van de beoordeling en toetsing te waarborgen. De studenten lieten zich ook lovend uit over de feedbackmogelijkheden betreffende de beoordeling en toetsing. Uit de bevragingen en de gesprekken die de commissie had gedurende het bezoek blijkt er onder de studenten een grote tevredenheid over de beoordeling en toetsing.

Wel blijken er grote verschillen te bestaan tussen de toegekende scores over de verschillende opleidingsonderdelen van de maSRP heen. Dit is deels het gevolg van de interfacultaire opbouw van het programma. De opleiding, zo meent de commissie, moet ook meer garanties inbouwen dat de evaluatiecriteria van de Ateliers goed gekend zijn. Ook het groepswerk blijkt gebrekkig geëvalueerd te worden, wat duidelijk tot frustraties onder de studenten leidt.

De studenten kiezen voor een theoretische masterproef ofwel voor een zogenaamde ontwerp masterproef. 'Mengvormen' zijn ook mogelijk. Veelal houden de onderwerpen van de masterproeven verband met het lopende onderzoek van de staf.

De examencommissie (of beoordelingscommissie) bestaat uit minstens drie leden, waarvan er tenminste één niet betrokken is geweest bij de begeleiding van de student.

De studenten en afgestudeerden zijn, zo stelt de commissie vast, in het algemeen tevreden over de begeleiding die ze krijgen voor het uitvoeren van hun masterproef en zien het opleidingsonderdeel Masterproef vooreerst als een specialisatie, waar ze hun eigen interesses verder kunnen uitdiepen.

De commissie besluit dat de ingekeken masterproeven getuigen van het feit dat de studenten een groot aantal vooropgezette competenties realiseren, met inbegrip van een groot analytisch en/of synthetisch vermogen alsook zelfstandig werken, intellectuele nieuwsgierigheid, kritisch denken, en een wetenschappelijke onderzoeksgesteldheid.

De commissie meent te mogen concluderen dat er voldoende mechanismen zijn ingebouwd opdat alle masterproeven op een gelijksoortige wijze beoordeeld worden. De beoordelingscriteria zijn duidelijk opgemaakt.

De toelatingsvoorwaarden tot de maSRP voorzien een brede instroom. Een brede, en vooral diverse, instroom is zelfs één van de sterktes van deze opleiding, zo stelt de commissie.

Pagina 6 van 21 De grootte van de instroom fluctueert momenteel nogal sterk, ook de vooropleiding van de instromende studenten varieert sterk, zo stelde de commissie vast. Dit maakt het zeker niet makkelijker om de opleiding te managen. Toch is deze diversiteit een grote troef van de opleiding, zonder deze zou ze immers haar 'interdisciplinariteit' voor een groot deel verliezen.

De opleiding moet er wel op blijven toezien dat alle instromende studenten een meerwaarde kunnen vinden in de maSRP. Ze moet ook nagaan of er voor bepaalde groepen van instromende studenten niet meer vrijstellingen gegeven kunnen worden. Ook moet de opleiding de diversiteit bewaken, en duidelijker communiceren wat de opzet is van deze master naar de instromende studenten. Een kritische massa van architectuurstudenten blijft noodzakelijk.

De maSRP wordt op de meeste facetten betreffende het programma als positief beoordeeld, met uitzondering van drie facetten (relatie doelstellingen – programma; samenhang; en afstemming vormgeving en inhoud) die als onvoldoende beoordeeld worden. Gegeven de intentie van de opleiding om de inhoud, samenhang en vormgeving van de maSRP grondig te herbekijken en meer in lijn te brengen met de opzet van de maSRP en dat het niveau en oriëntatie van het programma voldoet aan de vereisten, de academische en professionele gerichtheid van het programma gewaarborgd is en dat de masterproeven getuigen van het feit dat de studenten de vooropgezette competenties realiseren, beoordeelt de commissie het onderwerp 'Programma' van de maSRP als positief. De commissie wil met de onvoldoendes op drie genoemde facetten vooreerst een sterk signaal geven aan de opleiding om het programma verder te ontwikkelen. De commissie meent dat het potentieel aanwezig is om de maSRP tot een kwaliteitsvolle master uit te bouwen.

Mede op basis van de toelichting tijdens de hoorzitting deelt de NVAO de afweging van de commissie om voor dit onderwerp als geheel tot een positief oordeel te komen. Het procesverbaal in bijlage 2 onderbouwt dit standpunt.

Inzet van personeel

Wat het personeelsbeleid betreft, zo stelt het zelfevaluatie rapport, is de huidige prioriteit het inhoudelijk versterken van het onderwijs in het gebied van Stedenbouw.

Een zeer belangrijk personeelsprobleem voor de (nabije) toekomst is dat de nieuwe criteria van de UGent en de FEA voor het benoemen van AP het zelfs eminente ontwerpers quasi onmogelijk maken om een volwaardige carrière aan de universiteit uit te bouwen.

De commissie acht het gehanteerde personeelsbeleid afdoende. De commissie meent ook dat de universiteit en faculteit de specificiteit van de architectuuropleidingen met inbegrip van de maSRP onvoorwaardelijk moet blijven erkennen en dat het gevoerde personeelsbeleid gericht moet zijn op de realisatie van de doelstellingen van deze masteropleiding die toch uniek is in Vlaanderen.

De vakinhoudelijke deskundigheid van het AP is goed en de staf heeft de nodige vakdidactische deskundigheid, aldus de commissie. De studenten lieten de commissie weten dat ze de inzet van de lesgevers appreciëren, en dat ze de staf op een informele manier kunnen benaderen.

De stafleden, zijn zeer begaan met de toekomst en het verder uitbouwen van de maSRP. De commissie gelooft dat de jonge, dynamische ploeg die de maSRP organiseert de opleiding meer 'body' zal kunnen geven en dat deze master kan uitgroeien tot een internationaal erkende, transdisciplinaire en hoogkwalitatieve opleiding die een bepaalde niche afdekt.

Pagina 7 van 21 De commissie stelt vast dat de onderzoeksoutput goed is. De onderzoekscultuur binnen de Vakgroep Architectuur en Stedenbouw is jong maar dynamisch en internationaal gericht. De commissie besluit dat de onderzoeksdeskundigheid en praktijkervaring van de staf en de verschillende expertises van de stafleden ondubbelzinnig bijdragen tot het niveau en de kwaliteit van de opleiding.

De commissie besluit dat de belasting te groot is. Door het vele atelier/ontwerponderwijs staat het personeel onder grote druk. Dit verdient verdere aandacht. Een grotere omkadering is noodzakelijk, en dient vooral inhoudelijk de opleiding maSRP te versterken. De commissie beveelt alle belanghebbenden aan om snel de nodige maatregelen te nemen om de kwantiteit van het personeel te verhogen. De commissie kreeg tijdens haar bezoek het signaal dat al het nodige gedaan zal worden om de omkaderingsgraad te verhogen, en dat de faculteit deze materie ook ter harte neemt.

Gegeven de kwaliteit van het personeel en hun grote inzet en motivatie, de signalen die de commissie kreeg dat al het nodige zal gedaan worden om de omkaderingsgraad te vergroten, en dat de faculteit, zo stelde de commissie vast tijdens haar bezoek, deze materie tevens ter harte neemt, beoordeelt de commissie het onderwerp 'Inzet van personeel' als positief voor de maSRP.

De NVAO deelt deze afweging.

Voorzieningen

De commissie stelt, na de materiële voorzieningen bezocht te hebben, dat de omvang en kwaliteit van de huisvesting en materiële voorzieningen onvoldoende is om de kwaliteit van de maSRP te verankeren.

De commissie meent dat de studenten van de maSRP een eigen plek zouden moeten krijgen, dit opdat de maSRP-studenten tot een hechte groep kunnen uitgroeien, en niet langer zichzelf zouden zien als tweederangsburgers of buitenbeentjes binnen de FEA. De commissie stelde tijdens haar bezoek vast dat er binnen de opleiding maSRP een grote bezorgdheid leeft betreffende de gebrekkige faciliteiten en dat er een grote wil is om acties op dit vlak te ondernemen.

De commissie stelt dat de effectiviteit van de informatieverstrekking (er is een afzonderlijke informatiebrochure voor de maSRP) en de studiebegeleiding met het oog op de studievoortgang, en de aansluiting hiervan op de wensen en behoeften van de studenten voldoende is.

De commissie merkt wel op dat de begeleidingsmodaliteiten voor instromende studenten die nog geen of weinig atelier/ontwerponderwijs genoten hebben nog voor verbetering vatbaar is. Vele van de studenten zonder architectuurachtergrond hebben immers te weinig bagage om in deze opleidingsonderdelen een inbreng te kunnen hebben en/of uit te blinken. Deze studenten dienen intensiever begeleid te worden, met oog voor hun reeds verworven competenties. De opleiding moet onderzoeken hoe ze de begeleiding verder kan optimaliseren.

Desondanks de negatieve beoordeling voor het facet 'Materiële voorzieningen' meent de commissie, zeker gezien de bezorgdheid die er leeft binnen de opleiding betreffende de faciliteiten en de wil om snel actie te ondernemen, dat de maSRP voldoet aan de vereisten. De NVAO deelt deze afweging indien de opleiding inderdaad op de kortst mogelijke termijn de materiële voorzieningen op orde brengt.

De commissie stelt dat de opleiding periodiek geëvalueerd wordt, zowel op het niveau van de opleidingsonderdelen als op het niveau van de studiejaar. Dit gebeurt op basis van studentenbevragingen. Deze aanpak, samen met de vele informele evaluatiemomenten en de goede werking van de OCmaSRP, garandeert, aldus de commissie, dat de kwaliteit van de maSRP bewaakt wordt en dat er tijdig, op basis van de door de studenten (formeel of informeel) gesignaleerde problemen, verbeteracties gedefinieerd, geïnitieerd en geïmplementeerd kunnen worden.

De commissie stelt vast dat de uitkomsten van de hierboven vernoemde evaluaties de basis vormen voor aantoonbare verbetermaatregelen. Ze merkt op dat diegenen betrokken bij de opleiding de nodige inspanningen leveren om snel problemen op te lossen.

De maSRP is een relatief nieuwe opleiding en nog nooit eerder geïnspecteerd. Het is voor de commissie wel duidelijk dat alle stafleden grondig over het onderwijs hebben gereflecteerd en bereid zijn de opzet van de maSRP grondig te herontwikkelen.

Alle geledingen van de medewerkers en vertegenwoordigers van de studenten zijn lid van adviescommissies en beslissingsorganen met bevoegdheid over het beleid en de kwaliteit (szorg) van het aangeboden onderwijs. Naast de participatie door de studentenvertegenwoordigers in formele raden, is er zeer regelmatig informeel overleg. Op dagelijkse basis is het onderwijs direct betrokken op de beroepspraktijk via het atelier/ontwerpopleiding; vele stafleden hebben immers een hoofdberoepsbezigheid buiten de universiteit. Hoewel de betrokkenheid van het beroepsveld voldoet, zou een meer geformaliseerde aanpak, aldus de commissie, aangewezen zijn om de relatie met de beroepspraktijk te versterken.

Resultaten

Op basis van de gesprekken met de studenten en afgestudeerden over het programma, het niveau van de masterproeven, het atelier/ontwerpwerk en examens en de tevredenheid van de afgestudeerden over de genoten opleiding alsook hun tewerkstellingsprofielen komt de commissie tot de conclusie dat de maSRP haar doelstellingen grotendeels realiseert.

De commissie stelt dat de kwaliteit van de masterproeven, Ateliers en examens voldoet, en dat deze als dusdanig een indicatie zijn van het feit dat de meeste studenten de vooropgezette competenties kunnen realiseren.

Sommige studenten vinden dat het programma wat 'body' mist en geen eigen profiel aangemeten heeft gekregen. De opleiding, zo heeft ze de commissie laten verstaan, gaat hier werk van maken.

De alumni blijken tevreden te zijn over de genoten opleiding. Ze vinden de veelzijdigheid van de maSRP de grootste troef van de opleiding. Ze signaleerden wel dat de opleiding sommige competenties nog te weinig invult. Er dienen, zo stelt de commissie, meer 'eigen' opleidingsonderdelen (met inbegrip van 'eigen' Ateliers en Bijzondere vraagstukken) aangeboden te worden die relevant zijn voor het gehele curriculum van de maSRP.

De inhoud en het niveau van tewerkstelling van de afgestudeerden is in overeenstemming met wat kan verwacht worden van de afgestudeerden. Over het algemeen zijn de afgestudeerden tevreden met hun tewerkstelling. Aan de hand van de ruime waaier aan tewerkstellingsprofielen mag geconcludeerd worden dat de opleiding voldoende aansluit bij de behoeften en wensen van het beroepsveld.

De commissie heeft geen enkele aanwijzing dat er zich problemen voordoen wat het onderwijsrendement betreft. De commissie stelt dat de opleiding de nodige inspanningen levert om het onderwijsrendement goed op te volgen, en indien nodig, gepaste maatregelen te nemen, en beoordeelt dit facet als goed voor de maSRP.

Pagina 9 van 21 *Conclusie*

De NVAO is in het licht van het vorenstaande tot de slotsom gekomen dat het eindoordeel van de commissie deugdelijk is gemotiveerd. De NVAO kan zich dan ook aansluiten bij de bevindingen en overwegingen voor alle facetten en onderwerpen, zoals verwoord in het visitatierapport. De eindconclusie uit het visitatierapport wordt gevolgd.

De NVAO besluit dat de opleiding voldoet aan de eisen gesteld in de Europese richtlijn 2005/36/EG.

Pagina 10 van 21 **4. Oordelen visitatiecommissie**

De tabel geeft per onderwerp en per facet het oordeel van de visitatiecommissie weer.

ONDERWERP	ORDEEL	FACET	ORDEEL
1 Doelstellingen opleiding	voldoende	1.1 niveau en oriëntatie	V
		1.2 domeinspecifiek referentiekader	V
2 Programma	voldoende	2.1 eisen gerichtheid	V
		2.2 relatie doelstellingen - programma	O
		2.3 samenhang programma	O
		2.4 studielast	V
		2.5 toelatingsvoorwaarden	V
		2.6 studieomvang	G
		2.7 afstemming vormgeving - inhoud	O
		2.8 beoordeling en toetsing	G
		2.9 masterproef	G
3 Inzet van personeel	voldoende	3.1 eisen gerichtheid	G
		3.2 kwantiteit	O
		3.3 kwaliteit	G
4 Voorzieningen	voldoende	4.1 materiële voorzieningen	O
		4.2 studiebegeleiding	V
5 Interne kwaliteitszorg	voldoende	5.1 evaluatie resultaten	G
		5.2 maatregelen tot verbetering	V
		5.3 betrokkenheid	G
6 Resultaten	voldoende	6.1 gerealiseerd niveau	V
		6.2 onderwijsrendement	G

Eindoordeel visitatiecommissie: positief

De onderstaande tabel geeft per onderwerp het globaal oordeel van de NVAO weer.

ONDERWERP	OORDEEL
1 Doelstellingen	voldoende
2 Programma	voldoende
3 Inzet personeel	voldoende
4 Voorzieningen	voldoende
5 Interne kwaliteitszorg	voldoende
6 Resultaten	voldoende

Eindoordeel NVAO: positief

6. Besluit¹

betreffende de accreditatie van de Master of Science in de stedenbouw en de ruimtelijke planning (master) van de Universiteit Gent.

De NVAO,
Na beraadslaging,
Besluit:

Met toepassing van het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, wordt het accreditatierapport en –besluit met positief eindoordeel voor de opleiding Master of Science in de stedenbouw en de ruimtelijke planning (master) van de Universiteit Gent goedgekeurd en wordt de opleiding geaccrediteerd. Het betreft een opleiding zonder afstudeerrichtingen die te Gent wordt georganiseerd.

De in het eerste lid bedoelde accreditatie geldt vanaf de aanvang van het academiejaar 2012-2013 tot en met het einde van het academiejaar 2019-2020.

Den Haag, 19 juli 2012

Voor de NVAO,

R.P. Zevenbergen
(bestuurder)

¹ Conform de bepalingen vermeld in de handleiding accreditatie kan een instelling opmerkingen en bezwaren formuleren op het ontwerp van accreditatierapport. Bij e-mail van 9 juli 2012 heeft de instelling gereageerd op het ontwerp van accreditatierapport. Dit heeft geleid tot enkele aanpassingen in het verslag van de hoorzitting.

Pagina 12 van 21 **Bijlage 1 – Gegevens opleiding**

– naam instelling	Universiteit Gent
– adres instelling	Sint-Pietersnieuwstraat 25 9000 GENT
– aard instelling	ambtshalve geregistreerd
– graad, kwalificatie	Master of Science in de stedenbouw en de ruimtelijke planning
– specificatie	of Science
– niveau en oriëntatie	master
– studieomvang	120 studiepunten
– opleidingsvarianten	
– afstudeerrichtingen:	geen
– studietraject voor werkstudenten:	nvt
– vestiging opleiding	Gent (enkel naam gemeente)
– onderwijstaal	Nederlands
– (delen van) studiegebieden	Toegepaste wetenschappen
– bijkomende titel	geen

PROCES-VERBAAL HOORZITTING	
OPLEIDINGEN	Master of Science in de stedenbouw en de ruimtelijke planning (# 5399)
INSTELLING	Universiteit Gent

Gelet op artikel 59bis van het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen;

Gelet op de NVAO-leidraad betreffende de uitvoering van de procedure als bedoeld in artikel 59bis van het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen;

Gelet op de NVAO-handleiding accreditatie Vlaamse Gemeenschap;

Gelet op het Visitatierapport "Architectuur" van 4 juli 2011;

Gelet op de aanvraag tot accreditatie voor de opleiding Master of Science in de stedenbouw en de ruimtelijke planning van de Universiteit Gent van 13 juli 2011;

Gelet op de hoorzitting van 14 mei 2012, waarvan het verslag is toegevoegd als bijlage bij dit proces-verbaal;

Gelet op de beraadslagingen van de NVAO-hoorzittingcommissie van 26 juni 2012;

Overweegt het NVAO-bestuur in zitting van 26 juni 2012 als volgt:

In het visitatierapport beoordeelde de visitatiecommissie het onderwerp 'Programma' als voldoende, ondanks drie als onvoldoende beoordeelde facetten, te weten 'Relatie doelstellingen-programma', 'Samenhang programma' en 'Afstemming tussen vormgeving en inhoud'. Dit onderwerpoordeel steunde, gelet op de kritiekpunten die de commissie heeft doen besluiten tot een negatief oordeel voor drie onderliggende facetten, heel sterk op het vertrouwen dat de commissie in de opleiding heeft gesteld. De commissie meende dat er in de schoot van de opleiding voldoende potentieel aanwezig was om de opleiding uit te werken en om te bouwen tot een kwaliteitsvolle master.

Pagina 14 van 21 De NVAO heeft op haar beurt geoordeeld dat het, in het kader van het nemen van een gefundeerde en afdoende onderbouwde accreditatiebeslissing, noodzakelijk was om dit vertrouwen te toetsen aan de huidige realiteit door middel van een hoorzitting. Op die manier zou kunnen worden nagegaan of het vertrouwen dat de commissie in de opleiding heeft gesteld effectief gerechtvaardigd was.

In casu is duidelijk gebleken dat het visitatierapport en de daarin vervatte kritische signalen goed zijn opgevangen door de opleiding. Ter hoorzitting zijn enkele belangrijke initiatieven voorgesteld, die op relatief korte termijn zijn uitgewerkt en/of geïmplementeerd:

- Er is kennelijk een grondige programmawijziging gerealiseerd:
 - het programma heeft een nieuwe structuur gekregen die beter is afgestemd op de brede instroom;
 - er is een evenwichtige verdeling van vakken gerealiseerd tussen de vijf pijlers;
 - er zijn een aantal nieuwe vakken ontwikkeld;
 - er is een nieuwe studio (atelier) opgezet, speciaal bedoeld voor deze opleiding; in de studio's voeren studenten in groepjes van 3 tot 5 opdrachten uit; elk werkt vanuit zijn eigen voorkennis (multidisciplinair);
 - de plichtvakken zijn gereduceerd tot de essentie van de opleiding;
 - er is meer ruimte voor keuzevakken (de verhouding plichtvakken/keuzevakken is gewijzigd) en het aanbod aan keuzevakken is ook groter en vooral beter afgestemd;
 - het aandeel 'bijzondere vraagstukken' is toegenomen (van 8 ECTS naar 12 ECTS); vermoedelijk zal dit aandeel in de toekomst nog toenemen vanuit de intentie om te komen tot een 'onderzoeksgerichte master';
 - de vroegere overlappingsen met de architectenopleiding zijn weggewerkt.
- De programmawijziging ging naar verluidt reeds gepaard met een vermindering van het aantal klassieke hoorcolleges; de werkvormen zijn een aandachtspunt binnen de opleiding.
- De opleiding is gefocust op een verder uitbouw van zijn onderzoeksgerichte oriëntatie.
- Er is een nieuwe voltijdse docent aangesteld; volgend academiejaar is zelfs voorzien in een tijdelijke extra docent (cfr. de vervroegde inschakeling van de vervanger van prof. Allaert).
- Er is een opleidingscoördinator aangeduid.
- Een Erasmusprogramma is opgestart; het is de bedoeling om de onderzoekscontacten met buitenlandse instellingen in dat kader optimaal te benutten.

De NVAO meent dat het actuele beeld dat tijdens de hoorzitting van de opleiding is geschetst, in overeenstemming is met het vertrouwen dat de visitatiecommissie ten tijde van de visitatie in de opleiding heeft gesteld. Eén en ander is ter hoorzitting ook expliciet bevestigd door de voorzitter van de visitatiecommissie die uit eigen naam positief sprak over de door de opleiding gepresenteerde acties en initiatieven.

Op grond van de bovenstaande overwegingen besluit het NVAO-bestuur dan ook als volgt:

De accreditatieprocedure voor de opleiding Master of Science in de stedenbouw en de ruimtelijke planning van de Universiteit Gent kan, met inachtnaam van de resultaten van de hoorzittingprocedure zoals beschreven in dit proces-verbaal, worden vervolgd zonder bijkomende aanvullende visitatiehandelingen.

BIJLAGE

Verslag hoorzitting van 14 mei 2012

NEDERLANDS-VLAAMSE ACCREDITIEORGANISATIE verslag hoorzitting

OPLEIDINGEN

Master of Science in de stedenbouw en de ruimtelijke planning (# 5399)

INSTELLING

Universiteit Gent

HOORZITTING

14 mei 2012 (10.30u.)
Universiteit Gent
Faculteit Ingenieurswetenschappen en Architectuur
Jozef Plateastraat 22
Magnetzaal
9000 Gent

AANWEZIGEN

Hoorzittingcommissie

Dittrich, K. – voorzitter
Langouche, G. – vicevoorzitter

Ondersteuning Hoorzittingcommissie

Derdelinckx, R. – directeur
Mortier, B. – secretaris

Visitatiecommissie

De Herde, A. – voorzitter
Cortvriendt, D. – secretaris

Evaluatieorgaan

Bronders, M.

Instelling

Claeys, J.

Taerwe, L.

Verbeek, T.

Notteboom, B.

Uyttenhove, P.

Verschaffel, B.

Verontschuldigd: Van Landeghem, H. – onderwijsdirecteur

VERSLAG**Voorstelling delegaties**

De aanwezige delegaties worden kort voorgesteld.

Inleiding

De NVAO heeft met het visitatierapport Architectuur moeten vaststellen dat de opleiding Ma SRP, met vijf facetten 'onvoldoende', het zwakke broertje was binnen de cluster.

Concrete aanleiding voor deze hoorzitting is de onderbouwing op onderwerpniveau voor het onderwerp 'Programma', dat drie als 'onvoldoende' beoordeelde facetten telt.

Gevraagd wordt aan de visitatiecommissie om eerst een korte toelichting te geven. Vervolgens wordt het woord gegeven aan de opleiding. Nadien is er ruimte voor vraagstellingen.

Toelichting door de visitatiecommissie

De commissievoorzitter citeert de conclusie voor het onderwerp 'Programma' uit het visitatierapport (p. 92): "De commissie meent dat het potentieel aanwezig is om de maSRP tot een kwaliteitsvolle master uit te bouwen."

De commissie heeft inderdaad gemeend, alles overwegend, dat het nodige potentieel binnen de opleiding beschikbaar is. Alles is aanwezig om de vereiste kwaliteit te bereiken. De drie negatieve facetten ('relatie doelstellingen-programma', 'samenhang programma' en 'afstemming tussen vormgeving en inhoud') zijn bedoeld als signaal en draaien eigenlijk rond hetzelfde knelpunt.

De commissie had de indruk dat de opleiding de bemerkingen en de aanbevelingen van de commissie goed heeft opgevangen. Uitgaande van het aangetroffen potentieel kon geen negatief onderwerpoordeel verantwoord worden.

Toelichting door de opleiding

Het ontstaan van de opleiding

De opleiding is als een GAS-opleiding gestart in 2007. Nadien is de opleiding hervormd tot een tweejarige master, met een bredere instroom. De realisatie van deze hervorming bracht enkele pijnpunten met zich mee, die de eerste jaren moesten worden aangepakt. De visitatiecommissie heeft in 2010 een prille opleiding aangetroffen waar nog niet alle knelpunten waren weggewerkt.

De instroom

De opleiding is sinds 2010 gegroeid van 15 naar 32 inschrijvingen.

Het is een brede master, waarin studenten uit verschillende faculteiten instromen. Sommige bachelor- en masterdiploma's geven aanleiding tot een rechtstreekse instroom (o.a. Ba en Ma Ingenieurswetenschappen: architectuur, Geografie en Bio-ingenieurswetenschappen, en Ma Architectuur...). Andere masters vinden toegang tot de opleiding na het volgen van een voorbereidend programma. Afgestudeerden van de BaNaBa Landschapsontwikkeling kunnen instromen na een schakelprogramma.

Zowat de helft van de instromers komen uit de sector architectuur. De andere helft is afkomstig uit een mengeling van vakgebieden zoals bio-ingenieur, geografie, kunstgeschiedenis, ...

De opleiding spreekt ook Nederlandse studenten aan. Dit academiejaar zijn twee instromers uit Nederland geregistreerd (onder meer met een vooropleiding Ba in de Ruimtelijke Ordening en Planologie) die tijdens een voorbereidend jaar, het schakelprogramma volgen.

Overzicht van de belangrijkste ondernomen acties

De visitatie dateert van 2010.

Aan de hand van een nota schetst de opleiding de realisaties (op het gebied van de drie negatief beoordeelde facetten) sinds de visitatie.

Grondige programmawijziging

Onmiddellijk na de visitatie, of eigenlijk al na de opmaak van het zelfevaluatierapport, is werk gemaakt van een grondige programmawijziging (die ondertussen reeds in voege is):

- het programma heeft een nieuwe structuur gekregen die beter is afgestemd op de brede instroom; het nieuwe traject zorgt er voor dat de studenten nu niet meer verloren lopen in de opleiding. De programmawijziging werd doorgevoerd met twee doeleinden voor ogen: verplaatsen van het zwaartepunt van de opleiding naar de ruimtelijke planning en de stedenbouw, met bijkomende aandacht voor de landschapsarchitectuur en het infrastructuurontwerp, en het onderzoeksgericht maken van de master;

- er is een evenwichtige verdeling van vakken gerealiseerd tussen de vijf 'pijlers'; mogelijk zullen in de toekomst de pijlers 4 en 5 ('proces en beleid' en 'instrumentarium') nog samengevoegd worden;
- er zijn een aantal nieuwe vakken ontwikkeld, o.a. stadsanalyse (i.e. een nieuw vak in een pakket van algemene opleidingsonderdelen bedoeld voor bio-ingenieurs, geografen en andere opleidingen die dit niet in de vooropleiding hebben gehad);
- er is een nieuwe studio (atelier) opgezet, speciaal en uitsluitend bedoeld voor deze opleiding; in de studio's voeren studenten in groepjes van 3 tot 5 opdrachten uit; elk werkt vanuit zijn eigen voorkennis (multidisciplinair);
- de plichtvakken zijn gereduceerd tot de essentie van de opleiding;
- er is meer ruimte voor keuzevakken (de verhouding plichtvakken/keuzevakken is gewijzigd) en het aanbod aan keuzevakken is ook groter en vooral beter afgestemd. In de keuzevakken kunnen de studenten voortaan kiezen voor 'clusters' die een thematische oriëntatie en specialisatie inhouden;
- het aandeel 'bijzondere vraagstukken' is toegenomen (van 8 ECTS naar 12 ECTS); vermoedelijk zal dit aandeel in de toekomst nog toenemen vanuit de intentie om te komen tot een 'onderzoeksgerichte master'.

Aanstelling nieuwe voltijdse docent

In de zomer van 2011 is een nieuwe docent (100%) benoemd. Hij wordt ingeschakeld voor het vak stadsanalyse, het nieuwe atelier en voor bijzondere vraagstukken.

Vervroegde inschakeling vervanger prof. Allaert

De opvolger voor prof. Allaert zal één jaar vroeger (i.e. vanaf oktober 2012) in dienst worden genomen (de selectieprocedure is momenteel aan de gang). Er zijn extra middelen voorzien om beide docenten één jaar gezamenlijk te laten functioneren in functie van de implementatie van de verdere hervormingen binnen het lessenpakket.

De lesopdracht van de nieuwe docent zal evenwichtig worden uitgebouwd in samenwerking met andere faculteiten zodat hij zijn belangrijke onderzoeksopdracht, de terugkoppeling van zijn onderzoek naar het onderwijs en zijn ondersteunende functie in de master, ten volle kan opnemen.

Aanduiding opleidingscoördinator

Er is een opleidingscoördinator aangeduid die ook instaat voor de relatie tussen de studenten en het onderwijzend personeel. Het gaat om een oud-student, van de master Stedenbouw en Ruimtelijke Planning die thans is aangesteld als assistent.

Overige elementen

Internationalisering

De opleiding is gestart met een Erasmus Mundusprogramma.

Er wordt gewerkt aan een 'optimale formule', waarbij 'Erasmusshoppen' wordt vermeden. De opleiding wil gaan naar een uitwisseling met partnerinstellingen waar ook onderzoekscontacten liggen, zodat ook de masterproef in het Erasmus Mundusprogramma kan worden geïntegreerd.

Volgend academiejaar zullen twee studenten, in functie van, hun masterproef in het buitenland (Cape Town, Zuid-Afrika) verblijven. Ze krijgen hiervoor beurzen van het programma van ontwikkelingssamenwerking (UOS) van de gezamenlijke Vlaamse universiteiten met de universiteit van Western Cape.

Werkvormen

De programmahervorming heeft al voor een vermindering van het aantal klassieke hoorcolleges gezorgd (bvb. meer bijzondere vraagstukken).

De discussie omtrent de werkvormen is nog volop aan de gang. Er wordt gedacht aan studiereizen, verschillende vormen van groepswork, bezoeken, het opzetten van een studio in het buitenland, ...

Specifieke vraagstellingen

Hoe rijmt het negatieve oordeel voor het facet 'relatie doelstellingen-programma' met het gegeven dat de studenten in het kader van de masterproef blijkbaar wél de vereiste competenties halen (cfr. het positieve oordeel voor het facet 'masterproef')?

De geraadpleegde masterproeven en het uitgewerkte begeleidingstraject konden in alle eerlijkheid enkel een positief oordeel opleveren.

Goede studenten vinden altijd wel hun weg, maar de opleiding moet uiteraard voorzien zijn op een bredere instroom en niet enkel op excellente studenten.

Ten tijde van de visitatie waren nog niet alle knelpunten, die de hervorming van de opleiding met zich meebracht, opgelost (zie hoger). Er waren studenten-instromers die nog niet goed wisten waar naar toe. In functie daarvan heeft de visitatiecommissie de negatieve oordelen, o.a. voor facet 2.2 uitgesproken; het programma diende beter afgestemd te worden op alle instromende studenten (i.e. een brede instroom).

Wat is de verhouding/het verschil met de gelijknamige academiserende opleidingen aan de hogescholen?

De academiserende hogeschoolopleidingen zijn eerder gericht op de functie van gemeentelijk stedenbouwkundig ambtenaar, waardoor andere instromers worden aangesproken.

Pagina 20 van 21 De universitaire masteropleiding heeft, dankzij de universitaire draagkracht inzake onderzoek en ontwikkeling, een meer onderzoeksgerichte uitstroom. Afgestudeerden komen vooral terecht in onderzoekgerichte functies in de privé-sector of gaan aan de slag in de hogere ambtenarij.

De opleiding maakt werk van een verdere uitbouw van deze onderzoeksgerichte oriëntering.

Is het visitatierapport ervaren als een oproep tot 'administratieve netheid' of is één en ander ook effectief een hulp voor docenten en studenten geweest?

De zelfevaluatie en de visitatie zijn een goede oefening geweest, waar lessen uit zijn getrokken. Meer dan vroeger is nu gewerkt aan een explicitering. Dat is zeker een hulp voor het bestuur en de lesgevers.

Op korte tijd zijn vier zeer belangrijke beslissingen genomen. De opleiding meent dat zij een goede en sterke hervormingsstart heeft genomen. Het werk is nog niet af, maar er is toch kordaat tewerk gegaan. Het visitatierapport is ervaren als een steun om te verbeteren.

Uit het rapport blijkt dat de opleiding moet werken aan een eigen profiel, waarbij er niet langer een overlapping is met de architectenopleiding. Hoe is dat aangepakt?

De overlappingen zijn (voornamelijk in het vakgebied 'stadsontwerp') met de hervorming van het programma reeds weggehaald.

De opleiding is nu maximaal gericht op het hogere schaalniveau; hier situeert zich de niche van de opleiding. De andere schaalniveaus blijven bij de architectenopleidingen.

Ingenieursdiploma?

Bachelors Ingenieurswetenschappen kunnen instromen, maar krijgen na beëindiging van hun opleiding dan geen ingenieursdiploma.

Er stromen weinig zulke bachelors in; de meeste hebben reeds hun master- en dus hun ingenieursdiploma.

Het vernieuwde programma is al in voege. Wat zijn de reacties van de studenten?

De studenten kunnen natuurlijk niet vergelijken omdat ze niet én het oude én het nieuwe programma hebben gevolgd.

Het valt wel op dat er minder opmerkingen komen vanwege de studenten. Zelf ervaart de opleiding de bijsturingen aan het programma als goede verbeteringen. Niet dat er in het vroegere programma geen goede dingen zaten, maar er was nood aan afstemming, samenhang en explicitering. De indruk bestaat dat het programma gunstig is geëvolueerd.

In de opleiding is al heel wat geïnvesteerd en ook in de toekomst zullen nog investeringen volgen. Is dit combineerbaar met de 'Erasmus Mundus-ambitie' die de opleiding koestert?

De Erasmus Mundus-idee is opgezet in samenwerking met de faculteit Letteren en Wijsbegeerte. De EM-opleiding (met partners uit Stockholm, Cape Town en Boekarest) zal niet identiek zijn met de Ma SRP, maar slechts enkele vakken uit die opleiding omvatten.

Een Erasmus Mundusprogramma zal een meerwaarde kunnen realiseren inzake internationale contacten.

Wat is het idee van de commissievoorzitter m.b.t. de gepresenteerde verbeterpunten?

De commissievoorzitter kan geen uitspraken doen voor de voltallige commissie, maar is persoonlijk heel positief en tevreden over de genomen initiatieven, die de intenties tijdens de visitatie bevestigen.

Afsluiting

Van de hoorzitting wordt een beknopt verslag opgemaakt, dat voor commentaar – gewoonlijk binnen een termijn van twee weken na de hoorzitting – aan de partijen wordt voorgelegd.

Het dossier zal vervolgens worden besproken in de schoot van het NVAO-bestuur. De besluitvorming krijgt de vorm van een proces-verbaal waarin zal worden geoordeeld of er al dan niet nood is aan een beperkte aanvullende visitatie.